

Bölüm 4

KÜLTÜREL YETKİNLİK GERÇEĞİ: LGBTİ ve SAĞLIK HİZMETLERİNDE EŞİTSİZLİKLER

Elçin ÜNAL¹, Hilal ALTUNDAL², Mualla YILMAZ³

Giriş

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve İnterseksüel (LGBTİ) bireyler son yıllarda daha fazla görünür olmasına rağmen halen homofobiye bağlı olarak dışlanan, stigmatize edilen riskli gruplar içinde yer almaktadır. Bu gerçeğe bağlı olarak yaşamlarının her alanında olduğu gibi sağlık alanında da pek çok eşitsizliğe maruz kalmaktadırlar (Beycan Ekitli & Çam, 2017; Kraus & Duhamel, 2018). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi her insanın doğuştan eşit haklara sahip olduğunu, sağlığın ise bu haklardan birisi olduğunu belirtmektedir (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948). Yapılan çalışmalarda LGBTİ bireylerin ayrımcılığa ve zorbalığa maruz kaldıklarını, dışlandıklarını, olumsuz tutum ve davranışlarla karşılaştıklarını hatta sağlık hizmeti alamadıklarını ve yaşanan olumsuz deneyimlere bağlı olarak sağlık hizmeti almaktan kaçındıkları belirtilmektedir (Norm Kalbfleisch & Schmidt, Erişim tarihi: 01/07/2018; Kerker, Mostashari & Thorpe, 2006; Dorsen, 2012).

Sağlık eşitsizliklerinin yanı sıra yapılan araştırmalar LGBTİ bireylerin heteroseksüel bireylere göre ruhsal sorunlar, genel sağlık sorunları, madde kötü kullanımı ve kendine zarar verme, intihar girişimi gibi riskli davranışlar açısından daha fazla risk altında olduklarını göstermektedir (Alpert, 2015; King & ark., 2008). Sağlık hizmetine erişemeyen, yanlış tutum ve davranışlarla karşılaşan, sağlık bilgilerine erişimle ilgili sorunlar yaşayan LGBTİ bireylerin karşılaştıkları bu eşitsizliklerle birlikte sağlık durumları daha da kötüye gidebilmektedir. Bu tür zorluklar yaşayan bireyler hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarını koruyamamaktadır (Meads & ark., 2009; Gonzalez & Licona, 2013; Hoffman, Freeman & Swann, 2009). Risk altındaki LGBTİ bireylerin yaşadıkları sağlık eşitsizliklerinin önüne geçilmesinde sağlık profesyonellerinin bilgi, tutum ve becerileri son derece önemlidir. Özellikle hastalar ile en fazla iletişim halinde olan hemşirelerin rolü yadsınamayacak kadar önemli hale gelmektedir (Dorsen, 2012).

¹Uzm. Hemşire, Mersin Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Jinekoloji Onkoloji Servisi, elcin-unal@hotmail.com

²Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, hilalaltundal@mersin.edu.tr

³Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, mualley69@gmail.com

dır. Bu nedenle LGBTİ bireylerin cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğini tanımlayarak sağlık hizmetlerinde LGBTİ görünmezliği bir an önce sonlandırılmalıdır. Sağlık profesyonelleri; tüm bireylere olduğu gibi, LGBTİ bireylere de etkili bir sağlık hizmetisunmalı, LGBTİ bireylerin hayatlarının kültürel bağlamını anlamalı, uygulama politikalarını ve çerçevelerini daha kapsayıcı hale getirmeli, yargılayıcı olmayan bir iletişim dili kullanarak kültürel olarak yetkin ve kaliteli sağlık hizmeti sunmalıdır (American Geriatrics Society Ethics Committee, 2015; Fredriksen-Goldsen, 2014). Böylece LGBTİ bireyler mümkün olan en yüksek sağlık düzeyine ulaşacaklardır (Ard & Makadon, 2012). Sağlık ekibinin önemli bir parçası olan hemşireler ise; bireyin cinsel kimliğine, onuruna ve mahremiyetine saygı duyduğunu göstermelidir. Bu sayede hemşireler; savunuculuk rollerini yerine getirebilir ve hastalara daha güvende olduklarını hissettirebilirler. LGBTİ bireylerin karşılaştıkları eşitsizlik durumlarında, kültürel yönden açık fikirli ve kabul edici bir yaklaşım sergileyen hemşireler, kültürel olarak daha yetkin olacak ve klinik atmosferi olumlu yönde değiştirebilecektir (Kraus & Duhamel, 2018; American Geriatrics Society Ethics Committee, 2015; Fredriksen-Goldsen, 2014).

Kaynakça

- Albuquerque, G. A., de Lima Garcia, C., da Silva Quirino, G., Alves, M. J. H., Belém, J. M., dos Santos Figueredo, F. W., ... & de Abreu, L. C. (2016). Access to health services by lesbian, gay, bisexual, and transgender persons: systematic literature review. *BMC International Health and Human Rights*, 16(2), 1-10.
- Alpert, J. (2015). Out, proud and old: LGBT seniors more likely to age alone. (01/08/2018 tarihinde www.wbur.org/commonhealth/2015/01/02/lgbtseniorsae-alone adresinden ulaşılmıştır.)
- American Geriatrics Society Ethics Committee. (2015). American Geriatrics Society care of lesbian, gay, bisexual, and transgender older adults position statement: American Geriatrics Society Ethics Committee. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(3), 423.
- Araújo, M.A.L., Saraiva, M.M.M., Galvão, M.T.G., Albuquerque, A.D. (2006). The health professional-user relationship: experience of a homosexual woman in a renowned Fortaleza health unit. *Escola Anna Nery Revista Enfermagem*, 10, 323-327.
- Ard, K. L. & Makadon, H. J. (2012). Improving the health care of lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people: Understanding and eliminating health disparities. *The Fenway Institute*.
- Beycan Ekitli, G. & Çam, M. O. (2017). Bakım Sürecinde Zorlandığımız Alan LGBTİ'ye Yönelik Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(3), 179-187.
- Birleşmiş Milletler. (1948). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. (16/06/2018 tarihinde http://www.unica.org.tr/doc_pdf/h_rights_turkce.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
- Bonvicini, K. A. (2017). LGBT health care disparities: What progress have we made? *Patient Education and Counseling*, 100(12), 2357-2361.
- Bosse, J.D., Nesteby, A. & Randall, C.E. (2015). Integrating sexual minority health issues into a health assessment class. *Journal of Professional Nursing*, 31(6), 498-507.
- Boyce, S., Barrington, C., Bolanós, H., Arandi, C.G., Paz-Bailey, G. (2012). Facilitation acceso a los servicios de salud sexual para los hombres que tienen relaciones sexuales con hombres y los hombres y mujeres personas trans género en la ciudad de Guatemala. *Culture Health Sexuality*, 14, 313-327.
- Campinha-Bacote, J. (2009). A culturally competent model of care for African Americans. *Urologic Nursing*, 29(1), 49-54.
- Carabez, R., Pellegrini, M., Mankovitz, A., Eliason, M., Ciano, M. & Scott, M. (2015). "Never in all my years...": nurses' education about LGBT health. *Journal of Professional Nursing*, 31(4), 323-329.
- Dorsen, C. (2012). An integrative review of nurse attitudes towards lesbian, gay, bisexual, and transgender patients. *Canadian Journal of Nursing Research*, 44(3), 18-43.
- Fredriksen-Goldsen, K.I. (2014). Promoting health equity among LGBT mid-life and older adults: revealing how LGBT mid-life and older adults can attain their full health potential. *Generations*, 38(4), 86-92.

Gonzalez, M.L.L.S., Licon, N.E.A. (2006). Normalización del discurso homofóbico: aspectos bioéticos. *Acta Bioethica*, 12(2)211-217.

Moreno-Gutiérrez, N. I. (2007). Situación de salud sexual y reproductiva, hombres y mujeres homosexuales Hospital María Auxiliadora 2006. *Revista Peruana de Obstetricia y Enfermería*, 3(1), 2-16.

Graham, R., Berkowitz, B., Blum, R., Bockting, W., Bradford, J., de Vries, B., ... & Makadon, H. (2011). The health of lesbian, gay, bisexual, and transgender people: Building a foundation for better understanding. *Washington, DC: Institute of Medicine*.

Hardacker, C. T., Rubinstein, B., Hotton, A., & Houlberg, M. (2014). Adding silver to the rainbow: the development of the nurses' health education about LGBT elders (HEALE) cultural competency curriculum. *Journal of Nursing Management*, 22(2), 257-266.

Hasta Hakları Yönetmeliği.(1998). Güncellenme tarihi: 26/02/2016. (16/06/2018 tarihinde <http://getatportal.saglik.gov.tr/TR,8468/hastahaklariyonetmeli.html> adresinden ulaşılmıştır).

Heck, J., Randall, V., & Gorin, S.S. (2006). Health care Access among individuals involved in same-sex relationships. *American Journal of Public Health*, 96(6), 1111-1118.

Hoffman, N. D., Freeman, K., & Swann, S. (2009). Healthcare preferences of lesbian, gay, bisexual, transgender and questioning youth. *Journal of Adolescent Health*, 45(3), 222-229.

IM (Institute of Medicine US). (2011). *Committee on Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Health Issues and Research Gaps and Opportunities. The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People*. Washington (DC): National Academies Press (US).

Joint Commission. (2011). *Advancing effective communication, cultural competence, and patient-and family-centered care for the lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) community: a field guide*. Oakbrook Terrace, IL; (01/07/2018 tarihinde <https://my.clevelandclinic.org/scassets/files/or/about/lgbt-field-guide.ashx?la=en> adresinden ulaşılmıştır).

Kerker, B. D., Mostashari, F., & Thorpe, L. (2006). Health care Access and utilization among women who have sex with women: sexual behavior and identity. *Journal of Urban Health*, 83(5), 970-979.

Kersey-Matusiak, G. (2012). Culturally competent care: Are we there yet? *Nursing 2018*, 42(2), 49-52.

King, M., Semlyen, J., Tai, S. S., Killaspy, H., Osborn, D., Popelyuk, D., & Nazareth, I. (2008). A systematic review of mental disorder, suicide, and deliberate self harm in lesbian, gay and bisexual people. *BMC psychiatry*, 8(1), 1-17.

Kraus, S., & Duhamel, K. V. (2018). Culturally competent care for older LGBTQ patients. *Nursing 2018*, 48(8), 48-52.

Lim, F. A., Brown Jr, D. V., & Kim, S. M. J. (2014). CE: Addressing Health Care Disparities in the Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Population A Review of Best Practices. *The American Journal of Nursing*, 114(6), 24-34.

Lim, F. A., Brown, D. V., & Jones, H. (2013). Lesbian, gay, bisexual, and transgender health: fundamentals for nursing education. *Journal of Nursing Education*, 52(4), 198-203.

McManus, A. J. (2008). Creating an LGBT-friendly practice: Practical implications for NPs. *The American Journal for Nurse Practitioners*, 12(4), 29-38.

Meads, C., Pennant, M., McManus, J., & Bayliss, S. (2009). *A systematic review of lesbian, gay, bisexual and transgender health in the West Midlands region of the UK compared to published UK research*. WMH-TAC, Department of Public Health and Epidemiology, University of Birmingham.

Norm Kalbfleisch, M. D., & Schmidt, T. (Erişim tarihi 2018). Cultural Competency on Lesbian, Gay, Bisexual or Transgender (LGBT) (01/07/2018 tarihinde <https://www.meded.virginia.edu/courses/culture/PDF/mrcuschapter008lgbtreviseidgc.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Obedin-Maliver, J., Goldsmith, E.S., Stewart, L., White, W., Tran, E., Brenman, S., Wells, M., Fetterman, D.M., Garcia, G. & Lunn, M.R. (2011). Lesbian, gay, bisexual, and transgender-related content in undergraduate medical education. *Journal of The American Medical Association*, 306(9), 971-977.

Sabin, J.A., Riskind, R.G., & Nosek, B.A. (2015). Health care providers' implicit and explicit attitudes toward lesbian women and gay men. *American Journal of Public Health*, 105(9), 1831-1841.

Schwinn, S.V., & Dinkel, S.A. (2015). Changing the culture of long-term care: combating heterosexism. *The Online Journal of Issues in Nursing*, 20(2), 7.

Shen, Z. (2015). Cultural competence models and cultural competence assessment instruments in nursing: A literature review. *Journal of Transcultural Nursing*, 26(3), 303-321, doi:10.1177/1043659614524790.

Türkdeş, S., Yılmaz, M., Boğahan, M., Yaman, Z., Altundal, H. (2018). Why Is Cultural Competence Important In Psychiatric Nursing Care Practices?. Hasan Arapçırhoğlu, Atilla Atik, Salim Hızıroğlu, Robert

L. Elliott, Dilek Atik (Ed.), *The Most Recent Studies In Science and Art* Volume 1 içinde (244-251). Ankara: Gece kitaplığı yayınevi.

Wirtz, A. L., Kamba, D., Jumbe, V., Trapence, G., Gubin, R., Umar, E., ... & Baral, S. D. (2014). A qualitative assessment of health seeking practices among and provision practices for men who have sex with men in Malawi. *BMC International Health and Human Rights*, 14(20), 1-11.

Yingling, C. T., Cotler, K., & Hughes, T. L. (2017). Building nurses' capacity to address health inequities: incorporating lesbian, gay, bisexual and transgender health content in a family nurse practitioner programme. *Journal of Clinical Nursing*, 26(17-18), 2807-2817.

Zrelak, P. A., Utter, G. H., Sadeghi, B., Cuny, J., Baron, R., & Romano, P. S. (2012). Using the Agency for Healthcare Research and Quality patient safety indicators for targeting nursing quality improvement. *Journal of Nursing Care Quality*, 27(2), 99-108.